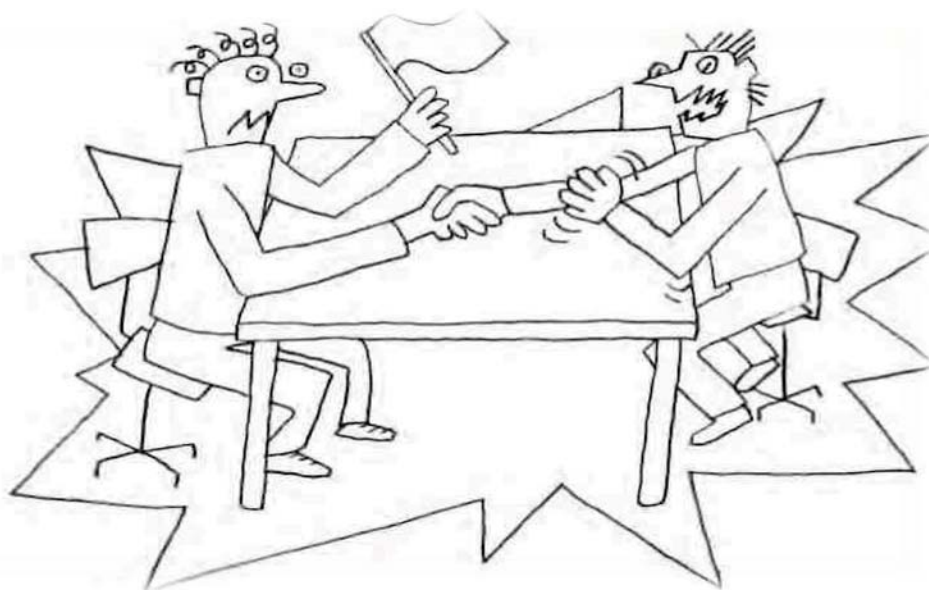


Poglavlje 8 – Kako se nositi s konfliktima



Uvod

Ilustracija prikazuje dva mladića koji se svađaju. Mladići sjede nasuprot jedan drugome. Jedan mladić maše zastavicom, dok drugi stišće šaku i zube. Njihova kosa je podignuta, što daje protivnicima žestok zastrašujući izgled. Kad bi to bilo sve, očekivali bismo da će situacija eskalirati: dva mladića bi ustala i pribjegli fizičkom nasilju. Ali na slici je i drugi detalj: dva muškarca se rukuju, kao znak dogovora i kompromisa. Mladići samo razgovaraju – možda čak i viču jedan na drugoga – ali bez fizičkog nasilja.

Slika pokazuje šta se istovremeno dešava u svakodnevnom životu: ako zagovaramo svoje interese, stavove, vrijednosti, ponekad ćemo ući u konflikt. Kako bismo riješili takve konflikte, moramo biti sposobni i spremni da postignemo dogovor i kompromis. Rasprava na početku, označavanje najvećih razlika i nakon toga traženje dogovora i kompromisa čini proces konflikta poput udisanja i izdisanja.

Pod u obliku zvijezde takođe je simboličan. Dijelimo jednu zajednicu – na primjer našu planetu, našu porodicu, našu školu. Nemamo drugu. Stoga zavisimo jedni od drugih, pa učestvovanje u konfliktima i njihovo rješavanje mora biti zasnovano na zajedničkim principima i pravilima. Konflikt kao takav ne predstavlja ništa loše. Ljudska prava stvaraju pluralizam i nadmetanje interesa što povećava mogućnost konflikta. Kvalitetno rješavanje konflikta dovodi do harmonije, dok pokušaj suzbijanja konflikta autoritetom ili nepravednim rješenjem može dovesti do razdora u zajednici.

Rješavanje konflikta je, u određenoj mjeri, vještina koja se može naučiti. Ovo je samo jedan fokus vježbi u ovom poglavlju; one učenicima daju sredstva, strukturirane šeme postupanja za rješavanje konflikata i medijaciju. Drugo, pravično rješavanje konflikta takođe je važno, a očituje se u vrijednostima i kulturi konfliktnog ponašanja. Idealno bi bilo kad bi se konflikt riješio *pobjeda-pobjeda* situacijom. Ukoliko to nije moguće, moramo se pobrinuti da ne bude gubitnika, već da nađemo kompromis koji održava ravnotežu prednosti i nedostataka. Kada stvari sagledamo iz šire perspektive, potencijalni sudionici ne uključuju samo protivnike koji su direktno uključeni, već i cijelu zajednicu i okolinu kao cjelinu.

Vježba 8.1. - *Pobjeda-pobjeda* rješenja

Obrazovni ciljevi	Učenici razumiju da se konflikt može riješiti na razne načine. Strane koje su uključene mogu biti u poziciji dobitnika ili gubitnika, ili mogu pristati na kompromis. Ni jedna strana ne bi smjela da se osjeća kao gubitnik, jer to može dovesti do novog konflikta.
Materijali	Tabla ili <i>flip chart</i> .

Postupak

1. Nastavnik objašnjava učenicima da mogu postojati tri različita rješenja jednog sukoba:

pobjeda – pobjeda	😊😊
pobjeda – poraz	😊😞
poraz – poraz	😞😞

Nastavnik ilustruje te principe rješavanja sukoba na tabli ili *flip chart*-u.

Pobjeda-pobjeda: rješenja koja omogućavaju svakoj strani određenu korist

Pobjeda-poraz: rješenja u kojima jedna strana ima određene koristi na račun druge

Poraz-poraz: rješenja u kojima ni jedna strana ne profitira.

2. Nastavnik iznosi primjere različitih načina rješavanja sukoba:

Dječak i djevojčica svađaju se oko lopte. Odrasli čovjek se umiješa i prisiljava ih da se skupa igraju s loptom ili svakome daje podjednako vrijeme da koristi loptu. Oboje imaju određene koristi. Ako bi odrasli čovjek dao loptu samo jednome, onda bi naravno samo jedno imalo koristi. Ako bi im odrasli čovjek oduzeo loptu, s obzirom da se djeca ne mogu dogovoriti, onda niko ne bi imao koristi.

3. U parovima po dvoje ili u grupama učenici istražuju svoja lična iskustva kako bi našli dalje primjere konflikta. Mogu raspravljati o svojim iskustvima u konfliktima kod kuće ili u školi ili mogu govoriti o većim konfliktima koji uključuju grupe ljudi ili cijele države.

4. Učenici analiziraju primjere rješavanja konflikta i identifikuju ih koristeći gore opisani model, a pritom se pitaju koja će strana profitirati rješenjem. Ko može pronaći rješenje kojim će svi/obje strane profitirati?

5. Plenarna rasprava: učenici iznose rezultate svojih analiza.

Varijacija

Nakon drugog koraka, učenici dobijaju opisani primjer konflikta. Radeći u grupama, pokušavaju iznaći rješenja koje neće proizvesti gubitnike. Ukoliko je sukob već riješen, učenici mogu uporediti svoja rješenja sa onima u praksi kao i sa reakcijama na ta rješenja. Ovakva analiza slijedi model političkog ciklusa (vidjeti vježbu 7.9).

Vježba 8.2. – Strukturisani pristup rješavanju konflikta

Obrazovni ciljevi	Učenici uče tehniku rješavanja konflikta. Razumiju da rješavanje problema umnogome zavisi od vještina koje se mogu naučiti.
Materijali	Paket materijala za učenike: "Rješavanje konflikta u šest faza". Časopisi i novine.

Postupak

1. Nastavnik opisuje konfliktnu situaciju u kojoj nema definisanog rješenja (primjer: jedan učenik ismijava drugog učenika koji dolazi iz strane zemlje i govori sa jakim stranim naglaskom).

Situacija se može opisati pomoću igranja uloga. Učenici razgovaraju kako da riješe sukob. Pri tome, učenici mogu da predvide dijelove modela koji će kasnije koristiti u ovoj lekciji ili postavljati pitanja na koje model može dati odgovor.
2. Radni list pod naslovom "Rješavanje konflikta u šest faza" podijeli se polovini učenika koji ga čitaju u tišini.

Druga polovina učenika bira izvještaj o konfliktu iz časopisa ili novina. Mogu se takođe osloniti na vlastito iskustvo ili na informacije iz prve ruke.
3. Učenici se razvrstavaju u grupe od po četiri od kojih su dva učenika pročitala rješenje problema i dva koja su definisala moguće konflikte.
4. Učenici biraju jedan konflikt i testiraju ideje rješavanja konflikta.

Dva učenika predstavljaju protivnike, druga dva imaju ulogu medijatora, koristeći radni list kako bi našli rješenje.
5. Naknadna plenarna sjednica:
 - Koje ste konflikte pokušali da riješite?
 - Na koji ste način pokušali da ih riješite?
 - Da li vam je (i kako) pomogao model rješavanja konflikata?

Varijacija

1. Učenici se usredsređuju na proučavanje primjera i upoređuju svoja rješenja.
2. Kad se učenici upoznaju s procedurom ona se može primijeniti na rješavanje konfliktnih situacija koje se mogu pojaviti u razredu.

Materijali

(vidjeti sljedeću stranicu)

Radni list za učenike: rješavanje sukoba u šest faza

<p>1. Identifikovati potrebe. "Šta vam je potrebno (šta tačno želite?)"</p>	<p>Svaka osoba koja je uključena u konflikt trebalo bi da odgovori na ovo pitanje bez optuživanja ili krivljena druge strane.</p>
<p>2. Definisane probleme. "Šta mislite u čemu je problem u ovom slučaju?"</p>	<p>Cijeli razred može pomoći da se pronađe rješenje koji će odgovoriti potrebama onih kojih se tiče. Protivnici moraju biti sposobni da prihvate ovu definiciju.</p>
<p>3. Tražiti brojna rješenja. "Ko se može sjetiti mogućeg rješenja za problem?"</p>	<p>Svi učenici mogu doprinijeti sa svojim odgovorima. Odgovore treba zapisati, bez komentarisanja, osuđivanja, ili ocjenjivanja. Cilj ove faze jeste da dođemo do što je moguće više rješenja.</p>
<p>4. Ocijenite rješenja. "Da li biste li bili zadovoljni ovim rješenjem?"</p>	<p>Svaka strana u sukobu ocjenjuje alternative, objašnjavajući koje su prihvatljive, a koje nijesu.</p>
<p>5. Odlučite koja su rješenja najbolja. "Prihvatate li oboje ponuđeno rješenje? Da li je problem riješen?"</p>	<p>Mora biti jasno da obje strane prihvataju rješenje. Moramo cijeniti njihove napore da pronađu rješenje.</p>
<p>6. Vidjeti kako se rješenje primjenjuje. "Ajde da još jednom porazgovaramo o rješenju i da budemo sigurni da je problem stvarno riješen."</p>	<p>Trebalo bi napraviti plan za evaluaciju rješenja U zavisnosti od prirode konflikta i starosti protivnika, evaluacija se može sprovesti nakon par minuta, sati ili dan kasnije.</p>

Vježba 8.3. – Konflikti u porodici i s vršnjacima

Obrazovni ciljevi	Učenici uče o rješavanju konflikata na strukturisani način.
Materijali	Paket materijala za učenike: "Rješavanje konflikata u šest faza" (vidjeti Vježbu 8.2.).

Postupak

1. Učenici čitaju "Rješavanje konflikata u šest faza".
2. Nastavnik dopušta učenicima da iznose primjere tipičnih konflikata u porodici, školi ili na igralištu, na primjer:
U porodici:
 - Dijete želi da se igra, ali roditelji misle da bi trebalo da uči.
 - Dijete želi novac za bioskop / koncert / žurku/ piknik, ali roditelji imaju druge troškove koje treba podmiriti.Na igralištu:
 - Dječaci i djevojčice žele da koriste igralište u različite svrhe.
 - Dječaci ometaju djevojčice u igri.
3. Učenici biraju jedan konflikt koji će rješavati i onda formiraju grupe od po šest članova.
4. Svaka grupa dijeli se na dva djela, jedna polovina uzima ulogu roditelja a druga polovina ima ulogu djece (odnosno dječaka/djevojčica).
Prvo roditelji i djeca odvojeno dolaze svaki do svog gledišta. Nakon toga imaju sastanak sa svojim protivnicima i počinju pregovarati o sljedećih šest faza.
Po isteku vremena određenog za pregovaranje grupe se vraćaju nazad u razred.
5. Cijeli razred daje povratne informacije o radu u grupama. Do kojih rješenja su došli? Jesu li iznijeli mnogo različitih rješenja?

Varijacija

Ova vježba može se takođe sprovesti uz pomoć medijatora, na primjer da jedan učenik preuzme ulogu đeda koji usmjerava sukobljene strane dok traju pregovori.

Vježba 8.4. - *Brainstorming* o konfliktu i miru

Obrazovni ciljevi	Učenici mogu razumjeti koncept konflikta i mira. Učenici mogu objasniti koji sukobi mogu biti razriješeni a koji ne.
Materijali	<i>Flip chart</i> i markeri u bojama.

Postupak

1. Riječ "KONFLIKT" napiše se na jednom od listova.
Učenici dobijaju dva zadatka za *brainstorming*.
 - a. Zapisuju koliko im god izraza ili riječi padne na pamet za opisivanje konflikta.
 - b. Dodaju ključne riječi koje opisuju konfliktne situacije.Ovaj dio se sprovodi u tišini bez komentiranja.
2. Kada učenicima ponestane ideja, riječ „MIR“ se napiše na drugi papir. Isti postupak.
3. Razred raspravlja o rezultatima.
4. Kategorizacija raznih tipova konflikta utvrđuje se sa nastavnikom:
 - konflikti koji se mogu riješiti
 - konflikti koji se ne mogu riješiti.

Rješavanje sukoba bez gubitnika (vidjeti vježbu 8.1) vrlo često postaje jedino moguće kroz kompromis. Ovako rješavanje funkcioniše, na primjer, kada oskudne resurse treba pravično dijeliti. Ako je torta mala i svaka osoba koja jede tortu dobija jednak komad torte, onda mogu prihvatiti to rješenje iako ću ostati gladan. Ali ako su u sukob uključeni vrijednosti i vjerska uvjerenja, onda je jako teško postići kompromis. A ako je konflikt prouzrokovan etničkim i rasnim podjelama, postoji opasnost od progona ili fizičkog istrebljenja članova jedne strane. Što je racionalniji pristup konfliktnih strana, veća je šansa da sukob bude riješen pregovorima i kompromisom nego nasiljem. Racionalno rješavanje konflikta zahtijeva da strane prave razliku između problema i protivnika i da poštuju protivnikovo ljudsko dostojanstvo u svjetlu ljudskih prava.

Dodatak

Učenici ilustruju različite situacije mirnih i konfliktnih situacija kroz razne crteže ili članke i slike iz novina.

Vježba 8.5. – Kipovi

Obrazovni ciljevi	Učenici su sposobni da identifikuju situacije opresije, da razviju kreativni pristup u nenasilnom rješavanju sukoba i da koriste jezik tijela kao način izražavanja.
Materijali	Nijesu potrebni.

Postupak

- Učenici u parovima rade sljedeće preliminarne vježbe:
 - Jedan učenik zauzima pozu, drugi treba da ga imitira. Učenici zamijene uloge.
 - Jedan učenik stavlja svoju ruku samo na par santimetara udaljenosti od svog partnera. Kad pomakne ruku drugi učenik je mora saviti u bilo koji (neugodan) položaj da budu na istoj udaljenosti.

Ovi zadaci vježbaju učenike da primjećuju jedni druge.
- Na plenarnoj sjednici, učenici predstavljaju situacije opresije i o njima raspravljaju:
 - Dva ili više učenika slažu se oko ideje i potom formiraju grupe kipova kako bi prikazali represivnu situaciju (primjer: dijete koji klečeći čisti cipele nekom bogatašu).
 - Ako se član publike sjeti načina kako da se riješi situacija i da se postigne jednakost, onda raspoređuje glumce prema svom novom modelu.

Idealno bi bilo da se ova vježba izvede u tišini, kako bi učenici bili podstaknuti na pantomimu i razvijanje izražajnosti.
- Više glumaca može postepeno da učestvuje u sceni.
- Nastavnik rezerviše posljednjih 10 do 15 minuta lekcije za plenarnu sjednicu. Učenici daju povratne informacije, a mogu postavljati i pitanja koja vode daljem proučavanju.

Varijacija

- Isti postupak se koristi za ilustraciju ljudskih i dječijih prava i primjere u kojima su ta prava povrijeđena.
- Ovaj zadatak može se nastaviti u konfliktnim situacijama kao i u stvarnim situacijama koje izazivaju napetost.

Vježba 8.6. – Kazna naspran pozitivnog rješavanja konflikta

Obrazovni ciljevi	Učenici se podstiču da prihvate pojmove zakona i pravila u grupi. Učenici su sposobni da prihvate razlike i učestvuju u procesu donošenja odluka. Razvijaju vlastiti kreativni potencijal prilikom rješavanja sukoba.
Materijali	Paket materijala za učenike: "Spisak kazni".

Postupak

1. Učenici *brainstorming*-om dolaze do oblika kažnjavanja. Ovakav uvod u lekciju obraća im se kao stručnjacima, jer se mogu osloniti na iskustvo i posmatranje. Oni već mogu davati svoje komentare.

Nastavnik dijeli radne listove „Spisak kazni“ učenicima i ih oni čitaju u tišini.
2. Učenici raspravljaju u malim grupama (tri ili četiri člana) koje kazne imaju smisla a koje ne.
3. Grupe dijele svoje rezultate sa ostalim grupama (igra *puzzle*/slagalica bi ovdje mogla biti korisna, vidjeti vježbu 5.3.).
4. Učenici se vraćaju u svoje grupe i raspravljaju koja bi kazna trebalo da se odredi u sljedećim situacijama, ako bi uopšte ikakva kazna trebalo da se odredi:
 - Učenik kasni na nastavu.
 - Učenik nije uradio domaći zadatak.
 - Učenik ometa rad u razredu.
 - Učenik je uvrijedio kolegu iz razreda zbog njegovih/njenih vjerskih uvjerenja ili etničkog porijekla.
 - Učenik maltretira učenicu.
 - Učenik se ponaša nasilno u razredu ili za vrijeme pauze.
5. Plenarna sjednica: učenici iznose svoje rezultate.

Plenarna diskusija bi mogla da se koristi za raspravu o sljedećem pitanju: postoje li alternative za kažnjavanje (npr. posredovanje između krivca i žrtve)?

Dodatak

Učenici glume scenu pozitivnog, kreativnog rješavanja sukoba u razredu.

Materijali

(vidjeti sljedeću stranicu)

Radni list za učenike

Spisak kazni

1. Pisanje pjesme
2. Pripovijedanje bajki maloj djeci
3. Pričanje viceva i zagonetki razredu
4. Deset sklekova zbog psovanja
5. Stajati u razredu nakon što škola završi i to onoliko minuta koliko su zakasnili na nastavu
6. Stajati prilikom pisanja
7. Priprema lekcije za razred
8. Jedan sat baštenskog rada
9. Čišćenje rekreacijskog prostora
10. Čišćenje učionice
11. Izbaciti učenika sa časa
12. Deset minuta trčati oko školske zgrade
13. Zadržavanje u učionici tokom odmora
14. Dodatni rad na predmetu koji vam slabije ide
15. Plaćanje kazne koja doprinosi pokrivanju opštih troškova
16. Napisati izvinjenje
17. Dalji predlozi ...

Vježba 8.7. – Manjine

<p>Obrazovni ciljevi</p>	<p>Učenici razumiju da osjećaj isključivanja može biti rezultat ne samo načina na koja vas društvo posmatra, već i načina na koji vas vaša grupa posmatra.</p>
<p>Materijali</p>	<p>Paket pozitivnih kartica i paket negativnih kartica za svaku grupu. Dva <i>flip chart</i>-a jedan na kojem je napisana riječ „OSJEĆAJI“ i drugi na kojem je napisana riječ „POSTUPCI“. Markeri.</p>

Postupak

Na početku igre, ključno je da učenici ne znaju šta predstavljaju, jer bi se u protivnom mogli poslužiti unaprijed formiranim idejama što bi umnogome omelo tok igre.

Igra je primjer u kojem nastavnik uspostavlja okvir pažljivog i kompleksnog procesa. Unutar ovog strogo okvira, učenici imaju veliku slobodu da razviju i izraze svoje ideje i iskustva.

1. Učenici formiraju grupe od po četiri do šest članova (poželjno je da ih nema više).
2. Svaka grupa dobija paket pozitivnih kartica, marker i dva lista *flip chart* papira. Nastavnik traži da imenuju osobu koja će zapisivati reakcije i komentare grupe. Svi članovi grupe mogu zapisati svoje vlastite reakcije.
3. Nastavnik saopštava učenicima da oni neće predstavljati sebe tokom ove vježbe, već će se predstavljati kao pripadnici manjine. U ovom trenutku treba da ispitaju ko su, ali isto tako i da razmotre poruke na karticama koje opisuju njih i njihovu situaciju.
4. Učenici u krug čitaju jednu karticu drugim članovima grupe. Kad su pročitali svih šest kartica, zapisuju vlastite odgovore na pitanje, „Kako se osjećate kao član ove grupe“ i to na list „OSJEĆAJI“ .
5. Nastavnik dijeli šest negativnih kartica svakoj grupi i onda grupe ponavljaju četvrti korak.
6. Nastavnik traži od učenika da odgovore na sljedeće pitanje, „Šta biste vi učinili kad bi bili u sličnoj situaciji?“ Odgovori će se zapisati na list „POSTUPCI“. Učenici treba da imaju na umu da su još uvijek ista grupa koja je izrazila svoje osjećaje na prvi list. Možda će im nešto što su osjetili ili zapisali sada pomoći da odluče kako će djelovati.
7. Plenarna sjednica:
 - Svaka grupa predstavlja ostatku razreda svoje osjećaje napisane na list „OSJEĆAJI“.
 - Kad sve grupe završe prvi dio, nastavnik traži od učenika da predstave svoje predloge sa lista „POSTUPCI“. Razred bi trebalo da identifikuje konstruktivne postupke i činove nasilja, kao i razlike unutar grupa.
8. Nastavnik pita učenike kako im se čini njihov rad i jesu li naišli na neki problem radeći ovu vježbu (saradnja, vođstvo, itd.), i šta misle da su naučili iz ove vježbe: o samima sebi, svojim reakcijama i grupi. Mogu li uspostaviti vezu između manjine koju je njihova grupa predstavljala sa drugim manjinama koje poznaju?
9. Na kraju, nastavnik kaže svojim učenicima da je grupa koju su oni predstavljali zapravo grupa Roma koju nazivaju i ciganima.

Dodatak

Učenici upoređuju svoje ideje sa Konvencijom o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije.⁸ Učenici mogu istražiti da li opisana situacija odgovara onoj u njihovoj vlastitoj zemlji, koje su mjere vlasti preduzele kako bi riješile problem i koje su mjere koji oni predlažu u skladu s Konvencijom.

Materijali

Paketi pozitivnih i negativnih kartica

Naše kuće nijesu iste kao kuće drugih. One su specijalne i nama je jako stalo do njih. Mi držimo do naših tradicija.	Televizijski programi i novinari ne govore istinu o nama. Tvrde da mi predstavljamo problem. Ne dopuštaju nam da mi ispričamo našu stranu priče.
Mi posjedujemo mnogo vještina. Sposobni smo za sve vrste fizičkog rada i zanate. Naš rad umnogome doprinosi zemlji u kojoj živimo.	Neki ljudi nas tretiraju loše i zovu nas pogrđnim imenima. Ponekad nas napadaju bez ikakvog povoda. Hiljade naših ljudi pobijeno je u inostranstvu i to ne tako davno.
U prošlosti naši ljudi činili su mnoga hrabra djela. Mi volimo da se prisjećamo naše prošlosti.	Nemamo pitku vodu, niti imamo pristup komunalnim uslugama.
Mi smo jako nezavisni. Brinemo jedni o drugima. Ne dugujemo ništa nikome.	Neki doktori ne žele da nas liječe kad smo bolesni. Nama je jako teško da dobijemo socijalnu zaštitu.
Volimo da se okupljamo i pričamo priče oko vatre i da pjevamo. Smatramo da je jako važno uživati u životu.	Ljudi nas ne žele u svom komšiluku. Neki nas ljudi žele da nas zaposle zbog onoga što jesmo.
Pokušavamo da živimo blizu naše porodice i prijatelja. Dobro se brinemo o starijim ljudima u našoj zajednici. Obožavamo našu djecu.	Ponekad imamo problema s policijom i lokalnim vlastima i to zbog toga što smo se našli na krivom mjestu u krivo vrijeme.

⁸ Konvencija o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije, usvojena od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 20. novembra 1963. godine. Tekst je dostupan na internetu.

Vježba 8.8. – Slike rata i mira

Obrazovni ciljevi	Učenici mogu definisati različite aspekte rata i mira. Učenici razvijaju vještine čitanja slika. Učenici su sposobni da izraze svoje ideje i osjećaje o ratu i miru.
Materijali	Velika zbirka slika (uključujući fotografije, crteže, oglase i sl.).

Postupak

1. Neke fotografije su prikazane učenicima. Idealno bi bilo da se te fotografije nalaze na zidovima učionice ili dobro osvijetljenom hodniku škole. Učenici bi trebalo da vide te slike kao jednu izložbu.
2. Učenicima se pruža prilika da reaguju spontano. Koje slike predstavljaju mir – ili rat? Nastavnik ne forsira učenike da komentarišu. Na kraju ovog uvodnog koraka, nastavnik ističe da li su se učenici dogovorili oko svojih komentara ili nijesu. O razlikama u percepcijama dalje se ne raspravlja.
3. Učenici biraju fotografiju koja im se posebno dopada. Treba im omogućiti da je izbliza pogledaju ako to žele. U tišini, učenici pismeno odgovaraju na sljedeća pitanja:
 - Šta ste vidjeli (opišite)?
 - Kakve su vaše misli o slici (promišljanje i mašta)?
 - Kakvi su vaši osjećaji o slici (emocije)?
4. U grupama od po četiri učenici biraju slike i formiraju kontrastne parove. Oni mogu uključiti neke slike koje su proučili u trećem koraku, ali isto tako mogu izabrati druge fotografije.
5. Učenici predstavljaju svoje izbore u plenumu i iznose razloge za svoj izbor. Ako vrijeme ističe, svaka grupa bi trebalo da predstavi barem jedan par kontrasta.
6. Promišljanje. Učenici izražavaju svoje osjećaje i misli. Mogu postaviti pitanja o situacijama koje su prikazane na fotografijama, a ta pitanja mogu biti predmet daljih rasprava.

Dodatak

Isti predmet može se proučavati kroz književnost i slikarstvo. Razred organizuje izložbu o ovim temama.